

رسانه‌ای مؤثر به نام شعر عاشورایی

یک شاعر آیینی اعتقاد دارد بسیاری از کسانی که پیام عاشورا را انتقال داده‌اند از رسانه شعر برای رساندن پیامشان استفاده کرده‌اند. نغمه مستشارنظامی در گفت‌وگو با ایبنا تأکید کرد: به شعر همیشه به عنوان یکی از رسانه‌های مؤثر و زنده و پویا توجه شده است.

شعر عاشورایی از همان نخستین روزهای وقوع حادثه عاشورا، مورد توجه بزرگان دین ما بوده و بسیاری از عزیزان که پیام‌رسان عاشورا بودند از رسانه شعر برای رساندن و انتقال پیامشان استفاده کردند. او ادامه داد: حضرت ام‌البینین^(س) و حضرت زینب^(س) و دختران امام حسین^(ع) همگی از هنر بلاغت و شعر بهره‌مند بودند و از این طریق پیام عاشورا را به گوش مردم رساندند.

این شاعر با بیان اینکه شعر عاشورایی در تاریخ ادبیات فارسی از مهم‌ترین بخش‌های ادبیات شیعی محسوب می‌شود، افزود: اشعار عاشورایی از قدیمی‌ترین بخش‌های ادبیات آیینی و ادبیات شیعی است و شاعران ما از دیرباز به این مهم پرداخته‌اند.

شاعر کتاب‌هایی همچون «یک جرعه سبب» و «در اوج غربت نارنج» با اشاره به آثار ارزشمند به جامانده از شاعران ایرانی در حوزه عاشورا گفت: از مهم‌ترین این آثار می‌توان به ترکیب‌بند محتشم کاشانی اشاره کرد. اشعار عاشورایی در دیوان شاعران معاصر به کرات دیده می‌شود.

مستشارنظامی درباره آسیب‌های شعر عاشورایی نیز اظهار کرد: رسیدن به تکرار و تقلید از شاعران پیشین می‌تواند قوت و قدرت آثار را پایین آورد. اگر شعر عاشورایی بن‌مایه تاریخی و معرفتی نداشته باشد و فقط در سطح بیان واقع‌ه عاشورا بماند و پیام‌های عاشورا را بیان نکند، آسیب‌رسان است.

او تأکید کرد: شاعران عاشورایی حتما باید با تاریخ اسلام و مقاتل آشنایی داشته باشند و در زمینه عاشورا مطالعه کنند تا بر اساس شناخت و معرفتی که کسب می‌کنند، شعر بسرایند.

این شاعر درباره چشم‌انداز شعر عاشورایی هم بیان کرد: یک عمر می‌توان سخن از زلف‌پار گفت. سرودن درباره امام حسین^(ع) و عاشورا انتهایی ندارد و حتی اگر یک بیت شعر عاشورایی از این دوره باقی بماند یادگاری از این دوران است تا در گروه عظیم ارادتمندان به اباعبدل... الحسین^(ع) باشیم.

حمید گروگان با «تشنه لبان» به بازار نشر آمد

کتاب «تشنه لبان» به نویسندگی حمید گروگان از تولیدات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان هم‌زمان با روزهای ماه محرم بازنشر شد. به گزارش تسنیم، این کتاب را انتشارات کانون در سال ۱۳۸۸ منتشر کرد و محرم امسال برای پنجمین بار تجدید چاپ می‌شود. «تشنه لبان» از کتاب‌های «مقتل» محسوب می‌شود که در آن وقایع کربلا و نام حماسه‌آفرینان عاشورا و شیوه شهادت ایشان و شرح مطالب بیان شده است. همچنین شعرهایی با بیت‌هایی متناسب با مطلب، از اشعار مختلفی چون حافظ انتخاب شده و در کتاب آمده است. «تشنه لبان» برای مر بیان و پژوهشگران و اولیای تربیتی نگاشته شده و در ۳۲۰ صفحه بازنشر شده است. تصویرگری کتاب را هاجر سلیمی‌نمین و طراحی گرافیک آن را کوروش پارس‌نازاد بر عهده داشته‌اند.

شاعر امروز از افراد عادی جامعه است

شاعر مشهدی برگزیده جایزه خبرنگاران گفت: شاعر امروز از افراد عادی جامعه است که سعی می‌کند نگاه و روایت خود را از زندگی و تجربه زیسته‌اش به شکل شاعرانه و زیبایی انعکاس دهد. حسن‌متین‌راد که تازه‌کاری با دفتر شعر «رسوب غارنشین» در ژئن» برگزیده جایزه شعر خبرنگاران شده است، در گفت‌وگو با ایبنا اظهار کرد: ما چهارده قرن سابقه شعر داریم که تقریباً در یک فضای ثابت پیش رفته است. شعر موزون که شکل‌های ثابتی داشته، غزل و قصیده و درنهایت رباعی و قطعه. شاعران در حکم دانای کلی به شعر نگاه می‌کردند و به گونه‌ای حکیم بودند و تکنیک‌های شعر نیز تحت تأثیر این موضوع قرار گرفته بود، اما شاعر امروز از افراد عادی جامعه است. او با بیان اینکه شعر نوعی اعتراف به هویت درونی است که به صورت بیرونی عرضه می‌شود، تصریح کرد: جذابیت شعر هم همین است، نوعی پرده‌دری و اعتراف که ما انسان‌های امروز داریم. اگر جسارت داشته باشیم، می‌توانیم به بهترین شکل ارائه دهیم و نقطه قوت شعر امروز این است.

زین‌تقدیر

علیرضا حیدری | مدرس ویراستاری

- ناوبراسته** ❖

این اداره به‌طور کلی وظیفه ثبت قرار داده‌ها، طبقه‌بندی داده‌ها، جمع‌بندی گزارش‌های روزانه و تعیین بودجه ونظارت بر هزینه‌ها را دارد.

- ویراسته** ❖

این اداره به‌طور کلی چندوظیفه دارد: ثبت قرار داده‌ا، طبقه‌بندی داده‌ها، جمع‌بندی گزارش‌های روزانه و تعیین بودجه ونظارت بر هزینه‌ها.

- نکته** ❖

اجزای فعل نیابند از هم دور بیفتند (وظیفه دارد، نیابیده شکل، وظیفه ثبت، ...) دارد (نوشته شود).

#زین-تقدیر فارسی

شهر

فرهنگ و ادبیات

حیدری

هفته پیش، از محتشم کاشانی گفتیم که سرآمد شاعران عاشورایی است و اگر بخواهیم نام دیگری را در تاریخ شعر عاشورایی جست و جو کنیم، بی‌گمان به عمان سامانی ملقب به «تاج الشعرا» می‌رسیم. شاعری که در سال ۱۲۵۸ هجری قمری در «سامان» از قریه‌های چهارمحال وبختیاری زاده شد و به سال ۱۳۲۲ هجری قمری دعوت محبوب خویش را در دیار نیاکانی اجابت کرد. پیکر پاکش را در مسجد جامع سامان به آغوش خاک سپردند و چندی بعد، بنا بر وصیتش او را به وادی السلام نجف انتقال دادند. او صاحب مثنوی بلند «گنجینه الاسرار» است که جلوه عرفانی عاشورا را بازتابانده است و به تعبیر حسن بلخاری «اگر جناب ملاهادی سبزواری فقه را تأویل عرفانی می‌کند که در نگاه اول غیرممکن به نظر می‌رسد، [...] سید حیدر آملی [...] تلاش وسیعی انجام داد که شریعت را با عرفان جمع کند و جامع الاسرار او و گنجینه‌الاسرار عمان سامانی، تلاشی در راستای پیوند عرفان، حکمت و شریعت است. [...] به نظر من [عمان سامانی] برای اولین بار دست به تأویل عرفانی عاشورا می‌زند و خیلی هم درست عمل می‌کند. علت این رویکرد این است که حقیقتاً عقل» را در ادراک حقیقت عاشورا توان کافی نیست. پس او دست به تأویل عرفانی این ماجرا می‌زند».^۱

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

کتابخانه

عمان سامانی؛ گنجینه‌الاسرارِ شعر عاشورایی

دل‌دادگان حسینی می‌کشاید و به‌نوعی نگاه و درک و فهم مخاطب را به سوی افق‌های آسمانی عاشورا گسترش می‌دهد.^۲ به‌همین دلیل است که انتخاب واژه‌ها در شعر عمان با رویکرد محتشم تفاوت دارد. واژه‌های عمان تداعی‌کننده بعد حماسی عاشورا با رویکرد عرفانی است و واژه‌های محتشم حماسی با رویکردی غم‌انگیز و سوگوارانه است. با نگاهی به شعر عمان سامانی به خوبی این رویکرد در گزینش واژه‌ها روشن می‌شود:

قابل اسرار دید آن سینه را مستعد جلوه، آن آیین را [...]
آفتابی کرد در زینب ظهور ذره‌ای ز آن، آتش وادی طور [...]
عین زینب دید زینب را به عین/ بلکه با عین حسین، عین حسین

استاد جلال الدین همایی، گنجینه‌الاسرار را از آثار زنده فارسی شمرده و در این باره چنین گفته است: [...] از جمله آثار زنده و منتخب مرثیه فارسی، منظومه‌های مثنوی زبده الاسرار صفی‌علی‌شاه و گنجینه‌الاسرار عمان سامانی است که انصافاً هر دو بسیار خوب ساخته‌اند.^۵ استاد مرتضی مطهری نیز می‌گوید: «برداشت

مروری بر تلاش‌هایی که برای فرهنگ عامیانه انجام شده است

«کتاب کوچه» بزرگ‌ترین اثر پژوهشی فرهنگ عامه

دلیل سن و وضعیت جسمانی و اوضاع نشر، خودش هم امیدی به دیدن پایان کارش نداشت: «بی‌گمان هنگام چاپ مجلدات حرف «ی» من کفن هفتم را هم پیوسانده‌ام و حاصل این به تمام معنی «دود چراغ خوردن» را به چشم نخواهم دید. اما مطلقاً نگران‌اش نیستم. برکه‌ها و یادداشت‌ها و ارجاعات تا آخرین حرف الفبا تنظیم شده است و مجلداتی که چاپ شده یا آماده چاپ است هم به اندازه‌ای هست که بتواند برای کسانی که آن را پی خواهند گرفت الگو قرار بگیرد. من به قدر کافی پیر شده‌ام و در سه چهار سال اخیر هم‌سرم آن قدر در این امر یا من همکاری داشته است که از مجلدات حرف «ب» به بعد باید کتاب کوچه وجدانا محصول مشترک من و او [آیداد]» شمرده شود و نام او نیز بر جلد کتاب بیاید. حق او است.^۵

«کتاب کوچه»، انتشارات مازیار منتشر می‌کند. مجلدات این اثر تاکنون تا پایان حرف «ج» به بازار آمده و تا همین جلد ۱۴ جلد را در برمی‌گیرد که یک جلد آن قصه‌های کتاب کوچه است.

او به یغما رفت: «یک بار بعد از کودتای ۲۸ مرداد بود که به خانه‌ما ریختند و هر چه کتاب و یادداشت داشتم بردند و چون دیدند سیاسی نیست لابد همه‌اش را ریختند دور [...] یک بار هم یادداشت‌های مرا یکی نگه داشت و به من نداد. این بار سوم است، همان‌طور که در مقدمه گفته‌ام، این بار را هم از آیداد دارم. یعنی دفعه دوم که از بین رفت برای سومین بار شروع کردم به جمع‌آوری مواد یادداشت.»^۶

آیداد سرکسیان درباره پشتکار و عشق شاملو به کار «کتاب کوچه» گفته است: «گاهی شاملو ۲۴ تا ۲۵ ساعت، گاهی هم بیشتر از این، از پشت میز تکان نمی‌خورد و بی‌وقفه روی کتاب کوچه کار می‌کرد و اصلاً نمی‌شد وسط کار با او حرف بزنی یا خبری بدهی و خبری بگیري.»^۷ در مهر ۱۳۵۷ نخستین جلد «کتاب کوچه» منتشر شد، دفتر اول حرف «آ». این سال ۱۳۶۱ تا سال ۱۳۷۶ به مدت ۱۵ سال انتشار کتاب متوقف بود. این توقف کار هم باعث دلسردی شاملو شد و به گفته آیداد پس از این ماجراها او دیگر رغبت پیشین را نداشته است. هر چند هیچ‌گاه کار را رها نکرد، به

جغرافیایی تهران بیشترین کاربرد را دارد. این‌ها برخی از مهم‌ترین تلاش‌هایی بوده که در فرهنگ‌نگاری فرهنگ عامیانه انجام شده‌است، اما ارزشمندترین فرهنگ لغات عامیانه‌را. کار استادانه ابوالحسن نجفی

اما مهم‌ترین فرهنگ لغت عامیانه را ابوالحسن نجفی نوشته است. او برای این کار ۱۰ سال از عمر خود را صرف کرد. «فرهنگ فارسی عامیانه» نخستین بار در سال ۱۳۷۸ در دو جلد چاپ شد (این اثر را انتشارات نیلوفر منتشر کرد و از چاپ‌های بعد در یک جلد منتشر می‌شود). نجفی درباره شیوه تدوین کارش گفته است: «نخست منابع خود را (یا، به اصطلاح، «پیکره» پژوهش را) فراهم آوردم و آن عمده‌تارمان‌ها و داستان‌هایی بود که پس از سال ۱۳۰۰ به فارسی نوشته شده و به چاپ رسیده‌است. زیرزبانی که در این نوع ادبی به کار می‌رود، خاصه در گفت‌وگوها، معمولاً زبان گفتار روزمره و عمدتاً عامیانه است.»^۷

او در مقدمه این اثر نوشته است: «فرهنگ حاضر شامل لغات و ترکیبات متداول زبان فارسی امروز در مرتبه عامیانه و زبان روزمره است که، در بعضی از موارد، تا حد زبان معیار نیز پیش می‌رود. [...] اغلب لغات و اصطلاحات و معنی‌هایی که در این فرهنگ آمده‌است در فرهنگ‌های عمومی موجود زبان فارسی یافت نمی‌شود. شاید از آن‌رو

- یک سده فرهنگ‌نگاری فرهنگ عامه

نخستین فرهنگ نویس فرهنگ عامه را دهخدا دانسته‌اند. او با چاپ کتاب «امثال و حکم» که بخشی از لغت‌نامه مشهور اوست در سال ۱۳۱۱، نام خود را در مقام نخستین فرهنگ‌نویس این حوزه ثبت کرد. «امثال و حکم» در چهار مجلد منتشر شد و شامل ضرب‌المثل‌هایی است که هم در نوشتار هم در گفتار فارسی به کار می‌روند. تعدادی از این ضرب‌المثل‌ها را می‌توان در زمره کلمات یا عبارات عامیانه تلقی کرد. دیگر کتاب این عرصه، «فرهنگ عامیانه (امثال - لغات و مصطلحات)» یوسف رحمتی است که در سال ۱۳۳۰ چاپ شد. در این اثر، لغات و عبارات و ضرب‌المثل‌های رایج در گفتار روزمره فهرست شده است. کتاب مشتمل بر دو بخش است، در بخش اول ضرب‌المثل‌ها و در بخش دوم کلمات و عبارات آورده شده است. «مجموعه کلمات عوامانه فارسی» که سیدمحمدعلی جمال‌زاده، در سال ۱۳۰۰ از انتهای مجموعه داستان «یکی بود یکی نبود» آورد بعدها اساس تألیف کتاب «فرهنگ لغات عامیانه» قرار گرفت که محمدجعفر محجوب آن را ویرایش کرد و در سال ۱۳۴۱ منتشر شد. «قد و نمک» نوشته جعفر شهری، که در سال ۱۲۷۰ به چاپ رسید، نیز شامل لغات عامیانه و ضرب‌المثل‌هایی است که در ناحیه

● چرا کتاب کوچه مهم است؟
به‌اءالدین خرمنشاهی «کتاب کوچه» را به کشتی نوح تشبیه کرده و غلام‌حسین صدری افشار در مطلبی با عنوان «... کتاب کوچه (دایره‌المعارف فرهنگ مردم)» که در مجله‌چيستامنتشر شده، نوشته است: «احمد شاملو، مؤلف کتاب کوچه، نزدیک به نیم‌سده‌روی فرهنگ مردم کار کرده‌است. او برای این کار شایستگی‌هایی دارد که کار کمتر کسی جمع می‌شود. نخست این‌که در شهرهای مختلفی زندگی کرده و سفرهای متعددی به شهرهای بسیاری داشته است. دوم اینکه مطالعه بسیار وسیعی دارد. سوم اینکه زبان می‌داند. چهارم اینکه سال‌های متمادی سردبیر یا ناشر نشریه‌های گوناگونی بوده و از طریق آن‌ها با افرادی در سراسر ایران ارتباط یافته است. پنجم اینکه با هر جمع‌ها و مآخذهای مکتوب آشنایی خوبی دارد و از آن‌ها بهره‌گیری شایانی کرده است.»

نعمت‌ا... فاضلی مردم‌شناس مهم‌ترین وجه این اثر را جنبه مردم‌شناسی آن دانسته و نوشته است: «مهم‌ترین وجه علمی کتاب کوچه، جایگاهی است که این اثر در تحقیقات مردم‌شناسی دارد. در سه حوزه مردم‌شناسی این پژوهش قابل بحث و بررسی است. مردم‌شناسی زبان، مردم‌شناسی فرهنگی، مردم‌نگاری. [...] تغییر و تحول و ثبات و پایداری زبان فارسی را می‌توان در کتاب کوچه جست‌وجو کرد. این کتاب همچون آینه‌ای است که تصویر زبان مردم را نشان می‌دهد. از آنجا که کتاب کوچه تنها به توضیح اصطلاحات و لغات محدود نشده است، بسیاری از آیین‌ها و باورها و رسوم مردم ایران را که هنوز رایج است توصیف می‌کند. [...] در نتیجه کتاب کوچه، کتاب سنت‌ها و الگوهای فرهنگی جامعه امروز ایران است»^۸

عمان سامانی یا صفی‌علی‌شاه از این نهضت، برداشت‌های عرفانی، عشق الهی، محبت الهی و پاک‌بازی در راه حق است که اساسی‌ترین جنبه‌های قیام حسینی، جنبه پاک‌بازی او در راه حق است.»

ناگفته نماند که سال ۱۳۸۴ حسام‌الدین سراج آلبومی به نام «وداع» را با شعر عمان سامانی و آهنگ سازی سید محمد میرزمانی منتشر ساخت.

- ۱ و ۲ «گنجینه الاسرار» عمان سامانی جلوه عرفانی عاشوراست. خبرگزاری مهر، ۱۵ مرداد ۱۴۰۱
- ۲ و ۳ عمان سامانی روایت‌گری حماسی از کربلا. خبرگزاری ایرنا، ۱۱ مرداد ۱۴۰۱
- ۵ سلوک پاکان در عرصه خون خدا. خبرگزاری ایبنا، ۲۰ اردیبهشت ۱۳۸۹

^[1] به‌همین دلیل است که انتخاب واژه‌ها در شعر عمان با رویکرد محتشم تفاوت دارد

^[2] به‌همین دلیل است که انتخاب واژه‌ها در شعر عمان با رویکرد محتشم تفاوت دارد